

Aansluiting vmbo-mbo

Inleiding

Het onderwerp 'aansluiting vmbo- mbo' is veel omvattend. De overstap van de ene vorm van het onderwijs naar de andere verloopt meestal nog lang niet zo geleidelijk als we graag zouden willen zien. Hoe kwetsbaarder de leerling, hoe zorgvuldiger deze overstap begeleid zou moeten worden.

De aansluiting van niveau 1 in het vmbo naar het mbo is nog vrijwel helemaal nieuw. Er zijn al wel ervaringen met leerlingen uit het leerwerktraject (lwt), die toelaatbaar zijn tot een verwante niveau 2-opleiding in het mbo, maar ervaringen met op het vmbo gekwalificeerde niveau 1-leerlingen zijn er nog nauwelijks te vinden.

Voor een deel van de leerlingen zal het niveau 1-diploma het hoogst haalbare diploma zijn die zij gezien hun capaciteiten kunnen halen. Doorstroom naar een niveau 2-opleiding is voor hen niet reëel. Deze leerlingen zullen na hun niveau 1-opleiding gaan werken en kunnen zich door bedrijfsopleidingen nog verder scholen. De school kan die leerling helpen door samenwerking te zoeken met daarvoor bestemde instellingen (CWI, KvK, RMC en dergelijke) om leerlingen aan het werk te krijgen. Goede relaties met het bedrijfsleven en succesvolle bpv-periodes kunnen hiervoor van grote waarde zijn.

In dit hoofdstuk gaan we kort in op de wet- en regelgeving rond de doorstroming en schetsen we een aantal mogelijkheden voor scholen om de doorstroom van niveau 1 naar niveau 2 zo succesvol mogelijk te laten verlopen.

Doorstroomrecht van niveau 1 naar niveau 2

Leerlingen met een niveau 1-opleiding zijn wettelijk toelaatbaar tot een verwante niveau 2-opleiding.

Voor niet-verwante niveau 2-opleidingen zullen zij eerst het daarbij behorende niveau 1-diploma moeten halen. Voor niveau 2-opleidingen zonder een voorafgaande niveau 1-opleiding geldt dat de niveau 2 -opleiding drempelloos is.

Voor de AKA-opleiding zijn er, ook in het mbo, nog geen wettelijke voorschriften voor de doorstroming naar niveau 2-opleidingen. De AKA-opleiding verkeert in een experimentele fase en de doorstroom wordt nog op basis van onderlinge afspraken geregeld.

Het opstellen van een samenwerkingsovereenkomst tussen het vmbo en één of meerdere mbo-instellingen is een voorwaarde voor het mogen aanbieden van een assistentopleiding (incl. AKA) in het vmbo. In deze overeenkomst moet de doorstroom van de leerling na afronding van de assistentopleiding worden vastgelegd. Zo'n overeenkomst is zeker ook voor een AKA-opleiding nodig, omdat daarbij verwante doorstroom minder duidelijk is.

Voor de overheid is met de eis om een samenwerkingsovereenkomst op te stellen de doorstroming naar niveau 2 wettelijk geregeld.

In de praktijk blijkt echter dat, ondanks de doorstroomrechten, een gediplomeerde niveau 1-leerling niet altijd automatisch tot de verwante niveau 2-opleiding wordt toegelaten. Het ene ROC hanteert andere toelatingseisen dan de andere ROC, en binnen het ROC gaat de ene sector/unit hier weer anders mee om dan de andere sector/unit. Belangrijk is om hierover als vmbo-school duidelijke afspraken te maken met het ROC. Maak deze afspraken niet alleen op het niveau van het College van bestuur, die de samenwerkingsovereenkomst tekent, maar op unitniveau, die de niveau 2-opleidingen verzorgt.

Doorstroom naar niveau 2

Leerlingen die van de niveau 1-opleiding doorstromen naar niveau 2 blijken het in de praktijk moeilijk te hebben en wel om de volgende redenen:

- Bepaalde kennis ontbreekt. Leerlingen hebben soms te weinig vaktheoretische kennis. Het Nederlands beheersen ze vaak nog onvoldoende en ze missen dikwijls de theorie van de sectorondersteunende vakken.
- De niveau 2-opleiding is veel theoretischer dan de niveau 1-opleiding.
- De niveau 2-opleiding is taliger. Leerlingen met een taalachterstand hebben hier veel moeite mee.
- Het komt voor dat leerlingen door een gebrek aan sociale vaardigheden en discipline de niveau 2-opleiding niet aankunnen.

Om de leerlingen beter voor te bereiden kan een vmbo-school minimaal zorgen voor een goede programmatische en een pedagogisch didactische afstemming met de verwante niveau 2-opleidingen.

Programmatische afstemming

De vmbo-school stelt in overeenstemming met het ROC/AOC vast op welke wijze de inrichting en kwaliteit van de assistentopleiding wordt ingevuld zodat de leerling uiteindelijk voldoet aan alle eindtermen of competenties van de desbetreffende assistentopleiding.

In de praktijk komt het er meestal op neer dat docenten vanuit het vmbo en mbo uit verwante opleidingen met elkaar in overleg gaan om eindtermen te vergelijken en van elkaar te horen welke eisen zij stellen.

Vooraf de eindtermen van het vmbo zijn vaak erg ruim gesteld en kennen geen duidelijk beheersingsniveau. Docenten vanuit het mbo hebben moeite met de interpretatie hiervan.

Om tot een goede afstemming te komen worden dikwijls de methodes van het vmbo en mbo naast elkaar gelegd. Het blijkt dat de methodes uit het vmbo minder talig zijn en daardoor beter toegankelijk voor de niveau 1- leerling. Omdat de vmbo-methode de lading van het mbo niet (altijd) dekt, wordt dan toch besloten de veel taliger mbo-methode te hanteren. Mogelijke oplossingen hiervoor zijn:

- Stel een programma samen dat vooral gebaseerd is op de eisen vanuit het mbo, maar leg wel de link naar de eindtermen van het vmbo. Door dit laatste kan het invoegen van vmbo-materiaal worden vergemakkelijkt.
- Bekijk per leerling welke eisen relevant zijn om het benodigde diploma te behalen: stel een programma op maat op.
- Maak het onderwijs minder talig.
- Besteed voldoende tijd aan taal en taalgericht vakonderwijs: goed lezen en begrijpen is altijd nodig.
- Bied in de opleiding een aantal vakken aan die de leerlingen in een niveau 2-opleiding weer krijgen. Maak van deze ondersteunende vakken geen examenvak, maar maakt het vak praktisch en meer beroepsgericht. Hetzelfde geldt ook voor het vak Nederlands.
- Besteed naast aandacht aan de beroepscompetenties ook aandacht aan de algemene (studie)vaardigheden.
- Ontwikkel samen (vmbo-mbo) competentiegerichte opdrachten: leer van elkaar.

Pedagogische didactische afstemming

Het blijkt dat leerlingen die doorstromen naar niveau 2 op het ROC vaak te maken krijgen met een ander soort onderwijs dan zij gewend zijn. Het vmbo heeft een relatief intensief begeleidingssysteem en verzorgt onderwijs in overzichtelijke afdelingen. En op het vmbo is het streven steeds meer om het onderwijs op school zoveel mogelijk praktijknaabij in te richten.

De units binnen ROC's daarentegen zijn groter en massaler en de begeleidingsmogelijkheden van leerlingen zijn beperkter. Tot nu toe was het onderwijs binnen de ROC's theoretischer van opzet dan binnen het vmbo. Met de invoering van de competentiegerichte kwalificatiestructuur zal hierin zeker verandering komen.

Afstemming op pedagogisch didactisch gebied is het moeilijkste onderdeel in de doorstroom vmbo-mbo. Uit allerlei projecten rond doorstroom en afstemming vmbo-mbo is gebleken dat de samenwerking en afstemming op docentenniveau bepalend is voor het succes van de doorstroom. Maar hoe kan je de samenwerking en afstemming tussen vmbo- en mbo-docenten bevorderen? Hoe zorg je ervoor dat vmbo-docenten meer zicht krijgen op de opleidingen en op de organisatie van het ROC, de afdelingen en de daarbij horende personen? En hoe zorg je ervoor dat het mbo zich verdiept in de vmbo-leerling, de werkwijze op het vmbo en de inhoud van het programma?

Een wijze raadgeving hierbij is: "afstemmen doe je met de voeten" of "niet door regels maar door relatie"

Voorbeelden van good-practices zijn:

- docenten lopen wederzijds een dag stage op de andere onderwijsinstelling;
- organiseer samen met mbo-docenten proeflessen of een proefperiode voor niveau 1-leerlingen op een ROC;

- docenten van het ROC worden als tweede examinator bij het examen op het vmbo gevraagd;
- docenten van het ROC worden betrokken bij de ontwikkeling van de toetsing op het vmbo;
- kennis en ervaringen worden uitgewisseld in het kader van de examencommissie voor de niveau 1-opleiding;
- uitvoering van gemeenschappelijke projecten;
- docenten verzorgen op beide instituten (vmbo en mbo) hun lessen.

Bij alle voorbeelden geldt dat de eerste aanzet kan komen vanuit de directies van vmbo en mbo, maar dat het echte werk op docentenniveau moet worden gedaan. Blijvende belangstelling en stimulering vanuit de directies verhoogt bovendien de kans op succes.

Bovenstaande activiteiten kunnen leiden tot een 'warme overdracht' van leerlingen van vmbo naar mbo. Het gaat daarbij niet alleen om de overdracht van feitelijke zakelijke gegevens maar om het doorgeven van informatie over een mogelijke aanpak van de leerlingen. Eén van de stappen om te komen tot een gezamenlijke pedagogisch didactische aanpak binnen vmbo en mbo.